

תורת אמך

ביאורי סוגיות והדרכה לימודית

ביאורי תפילה

הקדמה לפרשנות הסידור

נכתב בסייעתא דשמיא

על ידי

אליהו מאיר ליפשיץ

ב"ר חיים שמאי ז"ל

ישיבת ברכת משה, מעלה אדומים

ברכת גבורות

אתה גיבור לעולם אדני, מחיה מתים אתה רב להושיע.
 משיב הרוח ומוריד הגשם.
 מכלכל חיים בחסד מחיה מתים ברחמים רבים.
 סומך נופלים, רופא חולים, מתיר אסורים, ומקיים אמונתו לישני עפר.
 מי כמוך בעל גבורות ומי דומה לך, מלך ממית ומחיה ומצמיח ישועה.
 ונאמן אתה להחיות מתים.
 ברוך אתה ה' מחיה המתים.

ברכת גבורות מתאפיינת בסגנונה הפיוטי. סגנון זה בא לידי ביטוי בתיאור הארוך, ובחזרה כפולה ומכופלת על אותם תכנים.

הברכה עוסקת בגבורותיו של הקב"ה. מהי גבורתו של הקב"ה? שהוא שולט בטבע, ועל פיו יישק כל דבר. שליטתו של הקב"ה בטבע היא שליטה מוחלטת ללא מגבלות.

בברכה דגש מיוחד על יכולתו של הקב"ה להחיות מתים. תחיית המתים מוזכרת חמש פעמים בברכה: 1. "מחיה מתים אתה רב להושיע". 2. "מחיה מתים ברחמים רבים". 3. "ומקיים אמונתו לישני עפר". 4. "מלך ממית ומחיה". 5. "ונאמן אתה להחיות מתים". בנוסף לכך בחתימה מוזכרת רק היכולת של הקב"ה להחיות מתים, ואין התייחסות לגבורות אחרות.

הסיבה להתמקדות בתחיית המתים ברורה. אכן הקב"ה מכלכל חיים בחסד, אכן הקב"ה סומך נופלים, רופא חולים ומתיר אסורים, אבל ב"גבורות" הללו גם בני אדם משתבחים. רופאים משתבחים בכך שהם יכולים לרפא חולים, פסיכולוגים משתבחים ביכולתם לסמוך נופלים, צבא מאומן מתהדר ביכולתו להתיר אסורים, ואגודות צדקה מתפארות ביכולתם לכלכל חיים בחסד. אבל רק הקב"ה יכול להחיות מתים.

לבני אדם יש כוחות אדירים, יכולים הם להמציא המצאות אדירות, יכולים לכוות הרים, ולמלא בקעות, יכולים לכבוש ערים ולהכניע מדינות, אבל בני אדם כפופים לחוקי הטבע. במסגרת חוקי הטבע, מוות הוא מצב בלתי הפיך. רק הקב"ה שהוא שולט על חוקי הטבע, ואינו כפוף למגבלות הטבע יכול הוא להחיות מתים, יכול הוא לשנות את ה"בלתי הפיך" להפיך.

ההלכה הדגושה נקודה נוספת בברכה. חובת הזכרת "משיב הרוח ומוריד הגשם". אדם השוכח להזכיר שהקב"ה מכלכל חיים בחסד או שהקב"ה מתיר אסורים ורופא חולים, אינו מחוייב לחזור. אבל השוכח בחורף לציין שהקב"ה משיב הרוח ומוריד הגשם - מחוייב הוא לחזור מחדש על הברכה ולהשלים את הגבורה החסרה.

גבורת גשמים שונה לחלוטין מתחיית המתים. גבורת גשמים אינה מחוץ לחוקי הטבע, אלא להיפך גבורה זו היא חוק טבע פשוט שכל ילד יודע להסבירו. אולם למרות שכולם יודעים להסביר את "מחזור המים", אף אחד אינו יכול לחקותו. למרות ההתפתחות המדעית האדירה של תקופתנו, למרות ההשגים העצומים שאנו זוכים לראות בכל תחומי החיים, הורדת גשמים היא עדיין¹ בכוחו של הבורא בלבד².

בברכת גבורות מפנימים אנו עמוק עמוק בתודעתנו מי הוא הקב"ה שאליו אנו מתפללים. מפנימים אנו בהכרתנו שהקב"ה הוא בורא העולם, הוא יוצר החוקים, הוא שולט עליהם שליטה מוחלטת, הוא המשתמש בהם, והוא זה שיכול גם להפירם. בברכה זו אנו מפנימים שבנוסף לשליטה המושלמת של הבורא בבריאה, שליטה החובקת עולם, להקב"ה הגבורה לדאוג לצרכיו של האדם הפרטי: "מכלכל חיים בחסד... סומך נופלים ורופא חולים, ומתיר אסורים".

¹ לגבי תחיית המתים, יכולים אנו לומר בודאות, שלעולם המדע לא יוכל להחיות מתים. המדע לעולם לא יוכל ליצור תא חי. להעתיק, לשכפל - כן, ליצור תא חי - לעולם לא. אבל לגבי גבורות גשמים, למרות שבזמנינו אין את היכולת המדעית להורדת גשמים, ורואים אנו בגשמים את גבורתו של הקב"ה, אולי ביום מן הימים, בני האדם יוכלו לחקות גבורה זו.

² חז"ל אכן עמדו על המשמעות הרוחנית המיוחדת של ירידת גשמים. עיין למשל תענית ז. "גדול יום הגשמים מתחיית המתים". וכן, "גדול יום הגשמים כיום שניתנה בו תורה". ובעמ' ב, "גדול יום הגשמים כיום שנבראו שמים וארץ".